

«Το μονοπάτι της γραφής παρουσιάστηκε ξαφνικά μπροστά μου δίχως να το έχω κυνηγήσει ακριβώς»

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 1,73,76-77 **Published at:** 09-06-2024
Author: **Surface:** 1736.21 **Circulation:** 32170
Subjects: cm²

«Η χούντα τρυπώνει
πάντα στις ιστορίες μου»

Η Μαριάννα Ενρίκες, «λατινοαμερικάνα βασίλισσα του τρόμου», μιλάει στο «Β» λίγο προτού επισκεφθεί την Ελλάδα.

«Το μονοπάτι της γραφής
παρουσιάστηκε ξαφνικά
μπροστά μου δίχως να
το έχω κυνηγήσει ακριβώς»

Η ΜΑΡΙΑΝΑ ΕΝΡΙΚΕΣ
ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΟΤΘΙΚΕΣ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ, ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ,
ΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

ΣΕΛ. 14-15

ΜΑΡΙΑΝΑ ΕΝΡΙΚΕΣ

Συνέντευξη στον
Γρηγόρη Μπέκο

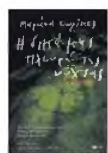
Πέρασε ήδη από την Ιρλανδία, τη Γαλλία, από χώρες της Σκανδιναβίας και της Βαλτικής. Και συνεχίζει ακάθεκτη. Η ευρωπαϊκή περιοδεία της **Μαριάνα Ενρίκες** δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα. Αυτές τις μέρες βρίσκεται «κοντά στο Παλαός», στην παράκτια και γραφική Κόστα Μπράβα της Καταλονίας, στη Βορειοανατολική Ισπανία. «Προετοιμάζω έναν παραφουσκωτό οδηγό για την περιοχή...» δηλώνει κάπως αινιγματικά η ίδια στο «Βήμα».

Εντάξει, αν το έλεγε αυτό κάποιος άλλος, ίσως και να το θεωρούσαμε απλώς παιγνιώδες. Ωστόσο, στην περίπτωση της συγκεκριμένης αργεντινής συγγραφέως, γεννημένης στο Μπουένος Άιρες το 1973, την οποία έχουμε αποκαλέσει «Λατινοαμερικάνα βασίλισσα του τρόμου», μάλλον είναι προτιμότερο να περιμένει κανείς εκπλήξεις και ανατρίχες. «Είμαι σε μια λογοτεχνική κατοικία, καταπώς λένε, σε ένα πανέμορφο σπίτι που ονομάζεται Σανιά. Στη δεκαετία του '50 είχε μείνει εδώ ο Τρούμαν Καπότε και έκανε διορθώσεις στο "Έν Ψυχρά", μολονότι δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου στοιχεία για το πέρασμα αυτό στα ημερολόγιά του».

Ταξιδιώτισσα διαρκείας

Η Ενρίκες ετούτη την περίοδο έχει απομακρυνθεί από την καθημερινότητά της, έχει μετατραπεί σε «ταξιδιώτισσα» μακράς διαρκείας, κάτι που της αρέσει πολύ και την ενθουσιάζει. Πλην όμως, σε προσωπικό επίπεδο επίσης, όποτε φέρνει στον νου την πατρίδα της, προβληματίζεται και αισθάνεται ανασφάλεια. «Η κοινωνική και πολιτική κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην Αργεντινή με φοβίζει. Δεν μετανάστευσα ποτέ, ούτε και ήθελα, τώρα πάντως το σκέφτομαι» λέει αυτή η εντυπωσιακή πεζογράφος στο «Βήμα». Λίγο προτού έλθει στην Ελλάδα, στο πλαίσιο του 16ου Ιβηροαμερικανικού Φεστιβάλ ΛΕΑ (Λογοτεχνία Εν Αθήναις, 17-29 Ιουνίου) και, σε συνεργασία με αυτό, ακολούθως, στο 3ο Φεστιβάλ Βιβλίου Χαλίων (26-30 Ιουνίου). Μόλις κυκλοφόρησε το μυθιστόρημα *Η δική μας πλευρά της νύχτας* (Nuestra parte de noche, 2019), το τρίτο της βιβλίο στα ελληνικά, μετά τις ουλλογές διηγημάτων *Οι κίνδυνοι του να κωνίζεις στο κρεβάτι* (*Los peligros de fumar en la cama*, 2009) και *Όσα χάσαμε στις φλόγες* (*Las cosas que perdimos en el fuego*, 2016), οι οποίες είχαν εμφανιστεί εδώ, αντιποικίως, το 2023 και το 2018.

Εσχάτως, αν κοιτάζουμε με προσοχή τον παιγνιώδη λογοτεχνικό άλτσατο, θα διαπιστώσουμε ότι ίδιοι οι γυναικείες συγγραφέες της Λατινικής Αμερικής έχουν δημιουργήσει ένα σαρωτικό κύμα που επεκτείνεται (μέσω των απανωτών μεταφράσεων) σε όλο τον κόσμο, ένα κύμα πολυφωνικό και μαχητικό (και φεμινιστικό και αντιρατσιστικό και συμπεριληπτικό). Η Ενρίκες συγκολληθεί, αναμφίβολα, στις εξέχουσες μορφές αυτού του πρόσφατου κύματος. Οι ιστορίες της χαρακτηρίζονται συχνά «αλλόκοτες», κυρίως λόγω της παράξενης, μεταφυσικής θεματολογίας αλλά και της σύνθετης, κα-

ΜΑΡΙΑΝΑ ΕΝΡΙΚΕΣ

Η δική μας πλευρά της νύχτας

Μετάφραση Χριστίνα Θεοδωροπούλου. Εκδόσεις Πατάκη, 2024, σελ. 800, τιμή 27,70 ευρώ

Η αργεντινή συγγραφέας που έχει χαρακτηριστεί «λατινοαμερικάνα βασίλισσα του τρόμου», λίγο προτού επισκεφθεί την Ελλάδα, μιλάει για τις «αλλόκοτες» και «γοτθικές» ιστορίες της, για τις σύγχρονες λογοτεχνικές τάσεις, για την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα στη Λατινική Αμερική

«Η δικτατορία πάντοτε τρυπώνει στις ιστορίες μου, μερικές φορές με προφανή τρόπο, άλλες φορές όχι και τόσο» τονίζει η Μαριάνα Ενρίκες

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΕΡΜΑΝ ΜΑΡΙΑ ΠΕΡΕΖ

«Η γραφή είναι παρόρμηση, παράξενη και μυστηριώδης»

θλιωτικής, απειλητικής ατμόσφαιράς τους. «Σε ηλικία 17 ετών έγραφα το πρώτο μου μυθιστόρημα (η αδελφή μιας φίλης, δημοσιογράφος, έμαθε ότι ο οικος στον οποίο εκείνη δημοσίευε έφτανε φρέσκες φωνές και κάπως έτσι πήγα κι εγώ) και μάλιστα μέσα σε ένα περιβάλλον που δεν είχε καμία σχέση με τη λογοτεχνία. Στην οικογένειά μου, στενή και ευρύτερη, δεν υπήρχαν συγγραφείς ή διανοούμενοι. Πήγαινα σχολείο ακόμα τότε και έξω, αντιλαμβανόσε, ασπικές περιπέτειες, πανκ, ροκ, ναρκοτικά, ότι μπορεί να περιλάμβανε η μεταδικτατορική εποχή στην Αργεντινή, ένα πολύ περίεργο κράμα καταπιέσεων και νέας ελευθερίας. Με λίγα λόγια, εντελώς τυχαία βρήκα το δικό μου μονοπάτι προς τη γραφή ή, για να είμαι πιο ακριβής, το μονοπάτι παρουσιάστηκε ξαφνικά μπροστά μου δίχως να το έχω κυνηγήσει ακριβώς. Στην πορεία ωστόσο, ναι, άρρασα να συνειδητοποιώ ότι η γραφή είναι για μένα μια παρόρμηση, παράξενη και μυστηριώδης» επισήμανε η Ενρίκες.

Η μεταβίβαση του τραύματος

Στο σγκωδέστατο μυθιστόρημα *Η δική μας πλευρά της νύχτας* (που διαδραματίζεται εν μέσω στρατιωτικής χούντας και στον απόηχο μιας συγκλονιστικής απώλειας, τον θάνατο της σύζυγού και μαρμάρυ Ροσάριο) κυριαρχεί η σχέση του Χουάν με τον Γκασιάρ, δηλαδή ενός πατέρα (μέντορι) με τον εξάχρονο γιο του (ο οποίος κινδυνεύει από το Τάγμα, «μια πανίσχυρη, μυστικιστική οργάνωση, που μέσα από αποτρόχαιες τελετουργίες αναζητά την αθανασία»).

Πώς όμως έφτασε η Ενρίκες σε τούτη την επική, παραιστορηγόνο, ανουραστή-

«Σχεδόν πάντα επιλέγω τη μορφή και μετά το περιεχόμενο. Λέω στον εαυτό μου, για παράδειγμα, ότι θέλω να γράψω διηγήματα. Κι έτσι προκύπτουν. Αυθυποβάλλομαι και προσαρμόζω αυτό που θέλω να πω στη φόρμα

κή αφήγηση; «Με καθόδηγει η επιθυμία μου, θάρρα. Σχεδόν πάντα επιλέγω τη μορφή και μετά το περιεχόμενο. Λέω στον εαυτό μου, για παράδειγμα, ότι θέλω να γράψω διηγήματα. Κι έτσι προκύπτουν. Αυθυποβάλλομαι και προσαρμόζω αυτό που θέλω να πω στη φόρμα. Το "Η δική μας πλευρά της νύχτας" ήταν από τη σύλληψή του ακόμα ένα άσπιο μυθιστόρημα στο δικό μου το μυαλό, ένα βιβλίο μεγάλο, γοτθικό, πολιτικό και οικογενειακό. Επί σειρά ετών έγραφα και δημοσίευα διηγήματα», αναρωτήθηκα για τη μορφή, απευθυνόμενος σε εμάς. «Ωστόσο η ρηθε ή άρα που κατάλαβα ότι χρειαζόμουν και την εμπειρία ενός εκτεταμένου μυθιστορηματός, να ερευνησω πράγματα, να ζω πιο πολύ, να

ονυπαρξώ με τους χαρακτήρες μου (μια απαραίτητη ενδοχομώμενος για τη συγγραφική διαδικασία απογοήτευση, η πλήρης καταβόθιση σε έναν ολότελα επισημομένο κόσμο). Λοιπόν, κατάλαβα ότι ήθελα ένα μυθιστόρημα για τη φρίκη και την κληρονομιά, ένα μυθιστόρημα για τους δεσμούς και τα δεσμά. Η παρθενική εικόνα ήταν το απόκρυφο Τάγμα που λατρεύει έναν αδηφάγο Θεό. Μετά, αναδόθηκε η εικόνα της οικογένειας, του πατέρα και του γιου, κάτι πολύ κλασικό, Οδυσσεύς και Τηλέμαχος, ή το αντίστοιχο δίδυμο από τον "Δρόμο" του Κόρμακ Μακάρθι ή ορισμένοι ήρωες του Σίβεν Κίνγκ, που για μένα είναι πολύ λήπιμος. Γιατί όλα αυτά; Γιατί οκφύτουμε αν είναι αναπόφευκτο εν τέλει να μεταβιβάζουμε στα παιδιά μας το τραύμα μας, τον πόνο μας, την ιστορία μας, γιατί σκεπτόμουν αν είναι ή όχι δυνατόν να κόψουμε από το αόρατο νήμα που περνάει από γενιά σε γενιά».

Και το δικτατορικό παρελθόν της Αργεντινής; Πώς έχει επηρεάσει, εν γένει, την Ενρίκες και τη γραφή της; «Σαν παιδικό τραύμα, το μύω να πω. Σαν ένα φάντασμα με το οποίο έπρεπε να ζω (εγώ και όλη η κοινωνία, ειδικότερα όμως η γενιά μου και εκείνη των γονιών μου). Η δικτατορία πάντοτε τρυπώνει στις ιστορίες μου, μερικές φορές με προφανή τρόπο, άλλες φορές όχι και τόσο – ενίοτε πάντως, απλά, δεν είναι εκεί η δικτατορία, αλλά οι αναγνώστες φαίνεται ότι θέλουν πολύ να τη διακρίνουν, να την εντοπίσουν, κάτι που είναι λίγο ενσυχλιτικό. Με το "Η δική μας πλευρά της νύχτας" δεν ουνέθεσα σε καμία περίπτωση μια αλληγορία για τη δικτατορία. Είναι απλώς μια ιστορία που, στην αρχή, συμβαίνει την ίδια στιγμή (με τη δικτατορία). Σενπέας, η δικτατορία είναι παρούσα στο

βιβλίο επειδή ακριβώς ήταν παρούσα στη ζωή του λαού, τόσο των κανονικών ανθρώπων όσο και των μέντουμ».

Τα παιδιά του Ρομπέρτο Μπολάνιο

Αραγε, ρωτήσαμε την Ενρίκες, το ύφος της, η αισθητική της ευρύτερα, συνδέεται καθόλου με την ιδιαίτερη πραγματικότητα της χώρας της; «Εχω την εντύπωση ότι είναι εξόχως προσωπικό αυτό. Η συγκεκριμένη αισθητική – γοτθική, ρομαντική αλλά, νομίζω, και αρκετά ποπ – είναι αυτή που μου αρέσει και που με ελκύει: στο τι διαβάζω, τι φοράω, τι ακούω, τι με γοητεύει. Και η κοινωνικοπολιτική διάσταση, κατά τη γνώμη μου, είναι αναπόδραστη στην Αργεντινή, ασχέτως αν εμένα με ενδιαφέρει πάρα πολύ, ούτως ή άλλως. Κατά κάποιον τρόπο συχωνεύτηκαν αυτές οι δύο παράμετροι από τότε που ξεκίνησα να γράφω, ποτέ δεν τις ένιωσα χωριστά. Πιστεύω ότι η λογοτεχνία του φανταστικού είναι το πλέον κατάλληλο είδος, σίγουρα πιο κατάλληλο από τον ρεαλισμό, προκειμένου να μιλήσει κανείς για την πραγματικότητα, γιατί το φανταστικό, αν μπορώ να το πω έτσι, το απασχολεί περισσότερο πώς βιώνεται η πραγματικότητα μέσα ακριβώς από τον παραλογισμό, από τον ουρεαλισμό του αληθινού».

Η Αργεντινή Μαριάννα Ενρίκες είναι πεπεισμένη πως οι σημερινοί συγγραφείς στη Λατινική Αμερική είναι παιδιά του Χιλιανού Ρομπέρτο Μπολάνιο και όχι του Κολομβιανού Γκαμπριέλ Γκαρόια Μάρκες. Η κρίση αυτή μετατόπιση, κατά τα λοιπά, έχει συντελεστεί εδώ και κάμποσα χρόνια. «Ο Μπολάνιο παραμένει ένας συγγραφέας πολύ πιο σχετικός με την εποχή μας, επειδή ακριβώς δημιούργησε στη σκιά της αποτυχίας των επαναστάσεων και των ονειρών. Νομίζω ότι αυτή είναι μια τεράστια διαφορά. Μπορείς να συναισθανθείς την ελπίδα και τη χαρά στον Γκαρόια Μάρκες (τον οποίο αγαπώ), αλλά και στους πιο σκοτεινούς συγγραφείς, όπως ο Ρούλφο, ο Ονέπι ή ο Δονόσο. Μπορείς ακόμα

Η λογοτεχνία του φανταστικού είναι το πλέον κατάλληλο είδος για να μιλήσει κανείς για την πραγματικότητα, γιατί το φανταστικό το απασχολεί περισσότερο το πώς βιώνεται η πραγματικότητα μέσα ακριβώς από τον παραλογισμό του αληθινού

να συναισθανθείς ένα είδος πίστης όλων αυτών απέναντι σε μια δομή εξουσίας που επρόκειτο να καταρρεύσει. Ουδέποτε η Λατινική Αμερική απέκτησε περισσότερη δικαιοσύνη. Και τώρα είναι το κομμάτι του πλανήτη με τις μεγαλύτερες ανισότητες: οι πολύ πλούσιοι και οι πολύ φτωχοί όλοι μαζί και πολλές χώρες με σοβαρότατα, σχεδόν ανυπέβλητα προβλήματα εγκληματικότητας, ναρκωτικών και συμμοριών. Ο Μπολάνιο αποτύπωσε μια Λατινική Αμερική που περιλαμβάνει επίσης τον μετανάστη, τον περιθωριοποιημένο, τον παραβατικό ή τον οικονομικά εξόριστο, όπως ήταν και ο ίδιος. Το όραμά του για τον κόσμο και τη Λατινική Αμερική είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα μας, στο παρόν μας».

Ο συντάκτης ευχαριστεί θερμά τη **Αλίκη Μανωλά** για τη βοήθειά της στην πραγματοποίηση της συνέντευξης

Μυθολογία και πολιτική

Η μυθολογία; Σαγηνεύει ακόμα την Ενρίκες; «Τα πρώτα μου διαβάσματα, όταν ήμουν παιδί, περιστρέφονταν γύρω από την αρχαία ελληνική μυθολογία. Είχα εμμονή με τον Αδη και την Περσεφόνη και τον Ορφέα. Η “Οδύσσεια” του Ομήρου, βέβαια, ήταν η Βίβλος μου. Εχω γράψει ένα σύντομο μυθιστόρημα που ονομάζεται “Este es el mar” (Αυτή είναι η θάλασσα, 2017) όπου οι γυναίκες είναι άμεσοι απόγονοι των Σειρήνων ή των Ερινυών ή των Μαινάδων – μια μείξη όλων αυτών. Διάβαζα και την “Αντιγόνη” του Σοφοκλή όταν ήμουν μικρή, επίμονα, φανατικά. Με τα χρόνια το ενδιαφέρον μου διευρύνθηκε. Τελευταία μελετώ πολλούς μύθους των ιθαγενών Νότιας Αμερικής (παραδόσεις γκουαρανι, μαπούτσε) αλλά και διάφορους μύθους του αποκρυφισμού».

Τέλος, πώς βλέπει η ίδια τον πρόεδρο της Αργεντινής **Χαβιέρ Μιλέι**; «Ανησυχώ πολύ, συλλογική απελπισία. Κάποιοι επιθυμούν να καταστρέψουν τα πάντα για να τα δημιουργήσουν ξανά από την αρχή, επιχειρούν μια διαγραφή του παρελθόντος. Αυτά τα πράγματα δεν είναι απαραίτητα κακά από μόνα τους, αλλά δεν νομίζω ότι ο Μιλέι είναι ο κατάλληλος άνθρωπος για αυτή τη δουλειά. Τον βρίσκω πολύ στενόμυαλο και προκατειλημμένο και βίαιο – ένας ανώριμος πολιτικός είναι πάντα επικίνδυνος για μένα, ο Μιλέι είναι κακομαθημένος, τραμπικός, ένα παράδειγμα της όψιμης ασυδοσίας του καπιταλισμού. Αλλά και πάλι, από την άλλη μεριά, τον ψήφισαν κυρίως φτωχοί άνθρωποι με την ελπίδα ότι κάτι θα αλλάξει. Προσπαθώ να κατανοήσω πιο αποτελεσματικά τι ακριβώς συμβαίνει, αντί να αγανακτώ ή να βγαίνω εκτός εαυτού, κάτι που φαίνεται να είναι η κύρια αντίδραση αυτές τις μέρες, ειδικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Υποψιάζομαι ότι αυτό, πραγματικά, δεν βοηθάει και πολύ σε στιδήποτε χρειάζεται και πρέπει να αλλάξει».

Βρίσκω τον Μιλέι πολύ στενόμυαλο και προκατειλημμένο και βίαιο – ένας ανώριμος πολιτικός είναι πάντα επικίνδυνος για μένα